

THE FIGURE OF M. I. DEMKOV (1859–1939) IN ENCYCLOPEDIC BIOGRAPHICAL DICTIONARIES

Abstract. An attempt has been made to investigate the representation of the figure of Mykhailo Ivanovych Demkov in encyclopedic biographical dictionaries. The expediency of a wide presentation of biographical information about outstanding persons in encyclopedic biographical dictionaries in the Internet space has been substantiated.

Keywords: M. I. Demkov, teacher, encyclopedic biographical dictionary, pedagogical biography, digital biography.

УДК [016:929Сухомлинський]:82-6

Л. В. СУХОМЛИНСЬКА
ORCID ID: 0000-0003-3055-5392
науковий співробітник відділу педагогічного
джерелознавства та біографістики
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ
e-mail: 1408koala@gmail.com

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ «В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ: ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ»

Анотація. У тезах акцентовано увагу на актуальності аналізу епістолярної спадщини В. Сухомлинського як джерела сучасних історико-педагогічних досліджень, зокрема, сухомлиністики. Досліджено покликання на опубліковані епістолярії, що увійшли до біобібліографічного покажчика «Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження» (2018). Наголошено, що значний масив неопублікованих листів педагога потребує глибокого аналізу та оприлюднення.

Ключові слова: В. Сухомлинський, листи, епістолярна спадщина, кореспонденти, бібліографічний покажчик.

Останніми роками у сучасних наукових підходах до історико-педагогічних досліджень зростає кількість розвідок про внесок окремих діячів освіти у розвиток гуманітарної науки з позицій феноменологічного, мікроісторичного підходів, історії повсякдення, тобто історії «знизу». Нині вони набувають виняткової актуальності, оскільки слугують додатковими джерелами інформації про їхнє життя і творчість. Ця тенденція повною мірою стосується спадщини Василя Сухомлинського, 100-річчя від дня народження якого у 2018 р. було включено у календар пам'ятних дат і відзначалося на рівні ЮНЕСКО. Й хоча аналізу його праць присвячена значна кількість досліджень, вони переважно розглядають його педагогічний доробок.

Залишається малодослідженою постать педагога, його професійні та особисті зв'язки з сучасниками (посадовцями, науковцями, вчителями, вихователями закладів дошкільної освіти, письменниками, батьками, здобувачами освіти), які відбувалися переважно через листування – основний спосіб комунікації середини ХХ ст. Епістолярна спадщина В. Сухомлинського досить значна: за нашими підрахунками

вона налічує понад 2600 листів, написаних В. Сухомлинському: 950 – від освітян, 456 – від батьків, 339 – від школярів та студентів, на які він, зазвичай, відповідав. Донині вона не була предметом окремого дослідження. Вивчення та систематизація епістолярної спадщини педагога дозволять побачити «в фокусі» особистість педагога та наблизити його до сучасного читача. Листування В. Сухомлинського з різними адресатами є потужним джерелом інформації про життя і творчість педагога, віддзеркалює його погляди на іноді суперечливі питання освіти, виховання, розвитку дитини, ролі вчителя тощо. Саме через епістолярії є можливість показати «невідредагованого» В. Сухомлинського, його переконання, пошуки, сумніви та переживання, які почасти йшли всупереч офіційній радянській педагогічній системі, в них він постає як не схильна до компромісів людина-гуманіст з великим почуттям відповідальності, любові до дітей і своєї справи.

Роботу над епістоляріями вже розпочато. Так, листи В. Сухомлинського описано в низці бібліографічних покажчиків, що їх підготували наукові співробітники ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського (2001, 2008, 2014, 2018). Найповніше ці відомості представлено в біобібліографічному покажчику «Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження» [1], де в розділі 1.3. «Епістолярії» подано інформацію про опубліковані уривки з листів В. Сухомлинського деяким адресатам [1, с. 146–149]. Розділ налічує 52 позиції (1625–1677) й охоплює покликання на публікації листів педагога, адресованих 25 кореспондентам. Серед них найбільш повно представлено листування з О. Боймом (псевдонім О. Александров) заступником головного редактора журналу «Народное образование» («Народна освіта»), постійним автором, якого був В. Сухомлинський (позиція 1642). У цьому ж розділі наведено і перелік листів педагога до О. Бойма, (позиції 1660–1673), вміщені у виданні «Педагогічні апокрифи. Етюди про В. О. Сухомлинського» (упоряд. О. Сухомлинська) [1, с. 149–150]. У цьому ж покажчику знаходимо опис листів до Г. Волкова, письменника та публіциста, вченого-педагога, засновника чуваської етнопедагогіки, до білоруського педагога, професора, заслуженого учителя М. Дмитрієва; журналіста В. Хілтунена; до директора Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (1944–1956) С. Чавдарова; класика білоруської дитячої літератури, перекладача, педагога В. Вітки; українського педагога, організатора інноваційних підходів у навчанні та вихованні школярів І. Ткаченка та інших.

Більшість листів надруковано у періодичних виданнях від 1970 до 2011 р. й вони наявні у фонді В. Сухомлинського ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського. Рукописи неопублікованих листів педагога зберігають у Центральному державному архіві вищих органів влади і управління України та в сімейному архіві Сухомлинських. Весь цей масив матеріалів ще не оприлюднено й він, безперечно, потребує глибокого аналізу, що й буде втілено у науково-популярному довіднику «Василь Сухомлинський та його кореспонденти: епістолярна спадщина на тлі доби».

Список використаних джерел

1. Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд.: О. В. Сухомлинська, Л. Д. Березівська, Л. І. Страйгородська та ін. ; наук. консультант О. В. Сухомлинська ; наук. ред. Л. Д. Березівська ; бібліогр. ред. Є. Ф. Демида. Вінниця : Твори, 2018. 395 с. (Серія «Видатні педагоги світу» ; вип. 12).

L. V. SUKHOMLYNSKA

ORCID ID: 0000-0003-3055-5392

*Researcher of the Department of Pedagogical
Source Studies and Biographistics*

V. O. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine

e-mail: 1408koala@gmail.com

**V. SUKHOMLYNSKYI'S EPISTOLARY HERITAGE
IN "VASYL SUKHOMLYNSKYI:
COMMEMORATING THE 100TH ANNIVERSARY OF HIS BIRTH"
BIOBIBLIOGRAPHIC INDEX**

Abstract. In the research, attention has been focused on the relevance of the analysis of V. Sukhomlynskyi's epistolary heritage of as a source of modern historical and pedagogical research. References to published epistolaries included in the biobibliographic index "Vasyl Sukhomlynskyi: commemorating the 100th anniversary of his birth" (2018) have been studied. It has been stressed that a significant array of unpublished teacher's letters needs in-depth analysis and publication.

Keywords: V. Sukhomlynskyi, letters, epistolary heritage, correspondents, bibliographic index.

Н. В. ЧАЛА

ORCID: 0000-0003-4204-432X

молодший науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

e-mail: Chanasa129@gmail.com

**ВІДОБРАЖЕННЯ ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО
У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ 1987 р.**

Анотація. Автор з'ясувала, що у біобібліографічному покажчику «В. О. Сухомлинський. Біобібліографія», який вийшов у 1987 р., уперше в бібліографічній сухомлиністиці виділено розділ «Листування» і представлено його зміст.

Ключові слова. В. Сухомлинський, біобібліографія, покажчик, листи.

Епістолярії, як джерело педагогічної біографістики, надзвичайно важливі. Окрім того, це ще й надійна скарбниця інформації про життя, суспільну та професійну діяльність особистості. Читаючи листи, можемо пізнати живу людину, її індивідуальність. Це підтверджує вивчення епістолярної спадщини